نام دبیر: معصومه نوربخش **نام آموزشگاه:** **نام دوره:**	**نام درس:** حسابان **مقطع و رشته:** سوم ریاضی **شماره جلسه:** سیزدهم

مبحث: توابع صعودی و نزولی–تابع یک به یک و وارون

صفحه کتاب درسی:

نام کتاب	تمرین از کتاب های درسی، آبی، پرتکرار و تابستان									
برای کلاس دبیر و کار در کلاس										
برای کار در منزل										

تابع حقیقی f را در نظر بگیرید. اگر x_1 و x_2 اعضای D_f باشند، تعاریف چهارگانه ی زیر را می توان نوشت:

الف) اگر با افزایش مقدار x، مقادیر f(x) افزایش یابند یا ثابت بمانند تابع f را، تابع صعودی می نامیم.در این صورت داریم:

$x_1 < x_2 \rightarrow f(x_1) \leq f(x_2)$

ب) اگر با افزایش مقدار x، مقادیر f(x) افزایش یابند، تابع f را تابع صعودی اکید می نامیم.در این صورت داریم: $x_1 < x_2 \rightarrow f(x_1) < f(x_2)$

ج) اگر با افزایش مقدار x، مقادیر f(x) کاهش یابند یا ثابت بمانند، تابع f را تابع نزولی می نامیم.در این صورت داریم: $x_1 < x_2 \rightarrow f(x_1) \geq f(x_2)$

د) اگر با افزایش مقدار x، مقادیر f(x) کاهش یابند، تابع f را تابع نزولی اکید می نامیم.در این صورت داریم: $x_1 < x_2 \rightarrow f(x_1) > f(x_2)$

تذکرات:

1) **اگر f بر دامنه اش فقط صعودی(یا فقط نزولی) باشد f را یکنوا گویند.**
2) **اگر f بر دامنه اش فقط صعودی اکید یا فقط نزولی اکید باشد، f را تابع یکنوای اکید می گویند.**
3) **هر تابع صعودی اکید، تابعی صعودی و هر تابع نزولی اکید، تابعی نزولی است ولی عکس مطلب لزوما درست نیست.**
4) **برای محاسبه ی برد توابع صعودی اکید یا نزولی اکید می توان مستقیما از روی دامنه عمل کرد.**

تابع ثابت: تابع f(x) را ثابت می نامیم هر گاه برای دو عضو دلخواه x_1 و x_2 از دامنه ی f داشته باشیم: $f(x_1) = f(x_2)$

اگر تابع y = f(x) تابعی یک به یک باشد، مطابق تعریف ریاضی داریم:

1) $x_1, x_2 \in D_f, x_1 \neq x_2 \rightarrow f(x_1) \neq f(x_2)$

2) $x_1, x_2 \in D_f, f(x_1) = f(x_2) \rightarrow x_1 = x_2$

بررسی یک به یک بودن تابع:

1) **از دیدگاه هندسی، درمنحنی تابع یک به یک، هر خط موازی محور x ها، نباید منحنی را در بیش از یک نقطه قطع کند.**

2) **یک نمودار ون هنگامی تابعی یک به یک را نمایش می دهد که به هر عضو مجموعه ی دوم بیش از یک عضو از مجموعه ی اول نظیر نشده باشد.**

3) **هر گاه تابع f به صورت مجموعه ای از زوج های مرتب داده شده باشد، این تابع هنگامی یک به یک خواهد بود که هیچ دو زوج مرتب متمایز، مولفه ی دوم برابر نداشته باشند.**

تابع وارون: تابع g را وارون تابع f گویند هرگاه به ازای هر x از دامنه ی g ، داشته باشیم $f(g(x)) = x$ و به ازای هر x از دامنه f ، داشته باشیم $g(f(x)) = x$.توجه داشته باشید که در این صورت تابع g را با f^{-1} نمایش می دهند.

برای f و f^{-1} داریم: $D_f = R_{f^{-1}}$ ، $R_f = D_{f^{-1}}$

تعبیر هندسی تابع وارون: منحنی توابع f و f^{-1} همواره نسبت به نیمساز ربع اول و سوم قرینه ی یکدیگرند.از این خاصیت، رابطه ی بین نقاط متناظر واقع بر دو منحنی به صورت مقابل نتیجه می شود: $A(x_0, y_0) \in f \leftrightarrow A'(y_0, x_0) \in f^{-1}$

برای بدست آوردن ضابطه ی وارون تابع باید ابتدا در ضابطه ی $y = f(x)$ ، x را بر حسب y بدست آورده و سپس جای x و y را عوض کنیم تا به ضابطه ی $y = f^{-1}$ برسیم.

تمرین: وارون پذیری تابع را بررسی کنید و ضابطه ی وارون آن را در صورت وجود بدست آورید.